

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Дочка Ангелова Велкова,

**Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките
относно конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално
направление 3.8. „Икономика“ по „Икономика на общественния сектор и пазар на
труда“**

1. Информация за конкурса и кандидата

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8. „Икономика“, по „Икономика на общественния сектор и пазар на труда“, е обявен за нуждите на секция „Макроикономика“ при Института за икономически изследвания на Българската академия на науките (ИИИ при БАН) в „Държавен вестник“, бр. 50 от 02.06.2026 г. Настоящото становище е изготвено в изпълнение на Заповед 513/15.07.2026 г. на Директора на ИИИ при БАН, с която са утвърдени съставът на научното жури за провеждане на конкурса и изискванията към неговата работа.

Кандидат за участие в конкурса е гл. ас. д-р Кристина Стефанова Мархолева, чието академично и професионалното развитие е свързано с преподавателска, научноизследователска и експертна дейност. От септември 2023 г. тя заема академичната длъжност „главен асистент“ в ИИИ при БАН, където извършва научноизследователска дейност, статистически и иконометрични анализи, разработва научни публикации и участва в научноизследователски проекти. Основните ѝ научни интереси обхващат икономиката на общественния сектор, публичните финанси, образованието, пазара на труда, макроикономическото моделиране, икономическата и социалната политика.

Преди постъпването си в ИИИ-БАН гл. ас. д-р Стефанова има значителен преподавателски и изследователски опит в Университета за национално и световно стопанство. В периода 2017-2023 г. тя е главен асистент, а преди това - асистент и хоноруван асистент. Преподавателската ѝ дейност включва лекционни курсове и упражнения по „Икономика на общественния сектор“, „Микроикономика“, „Макроикономика“, „Икономика на Европейския съюз“, „Икономика и публичен сектор“ и други дисциплини, както на български, така и на английски език. Тя има преподавателски опит както в бакалавърски, така и в магистърски програми, включително участие в международна съвместна образователна програма.

Кандидатът притежава образователна и научна степен „доктор“ по икономика, придобита в УНСС, с дисертационен труд на тема „Публични разходи и модели на социално-икономическо развитие в Европейския съюз“.

В качеството си на ръководител на секция „Макроикономика“ имам възможност непосредствено да наблюдавам професионалната работа на гл. ас. д-р Стефанова, която изпълнява функциите на научен секретар на секцията. В тази си дейност тя проявява отговорност, организираност и инициативност и допринася за добрата координация на научноизследователската и научноорганизационната работа на секцията. Оценявам високо умението ѝ да работи в екип и да изпълнява поетите ангажименти.

Наред с академичния опит, д-р Стефанова има и значителна практическа експертна дейност в областта на бизнес анализите, стратегическото планиране, европейските и националните програми, икономическите оценки и публичните политики. Считаю, че съчетаването на научноизследователска работа с практически опит в разработването и оценката на публични политики е съществено предимство в професионалния профил на кандидата.

2. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на ИИИ при БАН

Конкурсните материали са много добре систематизирани. Публикациите, справката за научните приноси и доказателствата за изпълнение на минималните изисквания са представени по начин, който позволява тяхната лесна проверка и оценка.

По **група А**, показател 1, кандидатът има изискуемите 50 точки за придобита образователна и научна степен „доктор“. По **група В**, показател 3 е представен хабилизационен труд – монография, с което се изпълнява изискването от 100 точки.

По **група Г**, включваща публикационната дейност по показатели 4-10, при минимално изискване от 230 точки за ИИИ-БАН и 200 точки по националните изисквания, кандидатът представя научна продукция на обща стойност 294,25 точки. Изпълнено е и специфичното изискване на ИИИ-БАН публикациите по група Г да включват най-малко две публикации в издания, реферирани и индексирани в Scopus или Web of Science.

Особено значително е превишаването на минималните изисквания по **група Д**, свързана с цитиранията. При минимално изискване от 70 точки за ИИИ-БАН и 50 точки по националните изисквания кандидатът представя общо 735 точки: 405 точки от цитирания или рецензии в издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни или в монографии и колективни томовете; 190 точки от цитирания в монографии и колективни томовете с научно рецензиране; и 140 точки от цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране. Този резултат значително надхвърля установения минимален праг и е показателен за разпознаваемостта и използването на научните резултати на кандидата.

Представените публикации за участие в конкурса не повтарят научната продукция, използвана за придобиване на ОНС „доктор“ и за заемане на академичната длъжност „главен асистент“, като за тази цел е представен отделен списък на по-ранната научна продукция.

Въз основа на представените материали може да се направи заключението, че гл. ас. д-р Стефанова **надвишава количествените изисквания** за заемане на академичната длъжност „доцент“, като едновременно с това изпълнява специфичните институционални изисквания на ИИИ-БАН относно характера и качеството на представената научна продукция.

3. Обща характеристика на публикациите на автора

Представената за участие в конкурса научна продукция на гл. ас. д-р Стефанова е **тематично последователна и съответства на профила на конкурса**. Публикациите обхващат няколко взаимосвързани направления: публично финансиране и ефикасност на разходите за образование, структура и конвергенция на публичните разходи в ЕС, неравенство в доходите и богатството, образователна структура и умения на населението, както и структурни изменения, заетост и производителност на труда.

Хабилизационният труд „Публично финансиране на средното и висшето образование в България – резултати, проблеми и предизвикателства“ е фокусиран върху оценката на състоянието и ефикасността на публичното финансиране на средното и висшето образование в България, като съчетава теоретичен анализ, изследване на нормативната рамка, анализ на динамиката и структурата на публичните разходи и сравнителна оценка на постигнатите образователни резултати. Особено внимание е отделено на сравнението със страните от Централна и Източна Европа и на идентифицирането на проблеми и възможни насоки за подобряване на ефикасността на публичните ресурси.

Друга ясно очертана тематична линия е свързана с образованието и пазара на труда. В публикациите се анализира образователната структура на населението в България и страните от ЦИЕ в контекста на зеления преход, младежката безработица и потребностите на пазара на труда. Разглеждат се и възможностите за насърчаване на участието на малките и средните предприятия в дуалното обучение чрез отчитане на регионалните различия в образователната структура и младежката безработица.

Значителна част от публикациите са посветени на конвергенционни процеси в рамките на Европейския съюз. Анализират се функционалната структура на публичните разходи, структурната конвергенция по отношение на заетостта между България, страните от ЦИЕ и еврозоната, както и конвергенцията в производителността на труда. Намирам тази група изследвания за особено интересна, тъй като разглежда икономическото сближаване не само през динамиката на макроикономическите показатели, но и през структурните изменения в заетостта и производителността на труда.

Друг съществен изследователски блок е свързан с неравенството в доходите и богатството и ролята на публичния сектор. В представените изследвания се оценява влиянието на различни видове данъци и публични разходи върху доходното неравенство, както и въздействието на макроикономически и финансови фактори върху разпределението на богатството. Част от тези разработки са публикувани в издания, индексирани в Scopus, което свидетелства за добро академично позициониране на изследванията.

От методологична гледна точка публикациите показват разнообразие и добра ориентация в съвременните количествени методи. Използвани са DEA модели за оценка на ефикасността на публичните разходи, сигма- и бета-конвергентни анализи, клъстерен анализ, панелни модели, ARDL подходи и сравнителен статистически анализ. Положително оценявам факта, че използваните количествени методи са съобразени с характера на изследваните проблеми, а в някои разработки се прилагат и комбинации от различни методологични подходи.

Представените публикации показват устойчив и разпознаваем научен профил, съсредоточен върху проблеми на общественния сектор, публичните финанси, образованието и пазара на труда. Налице е добра връзка между теоретичния анализ и емпиричното изследване, както и стремеж резултатите да бъдат интерпретирани в контекста на конкретни публични политики и социално-икономически процеси.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси на кандидата

В представените за конкурса материали могат да бъдат открити научни и научно-приложни приноси, които съответстват на неговата тематична насоченост. В теоретичен план съществен принос представлява систематизирането на характеристиките на образованието като публично благо и разграничаването на спецификите при средното и висшето образование. Върху тази основа са изведени основните задачи на публичното финансиране по отношение на ефикасността и равенството, както и факторите, които определят неговата резултатност. Кандидатът развива и концептуална рамка за анализ на структурната конвергенция на пазара на труда, като разглежда взаимовръзките между секторната структура на заетостта, производителността на труда и процесите на икономическо сближаване.

Като особено значими бих открийла методологичните приноси. В изследванията е разработван и прилаган широк набор от количествени подходи, адаптирани към конкретните изследователски задачи. При оценката на ефикасността на публичните разходи за образование са използвани различни спецификации на DEA модели, включително комбиниране на BCC и SBM модели, както и подход за отчитане на „добавената стойност“ на висшето образование чрез показатели за реализация на пазара на труда и социално

включване. В отделно изследване е предложен подход за измерване на резултатите от разходите за висше образование чрез амплитудата между населението със средно и висше образование по показатели за заетост, безработица и риск от бедност и социално изключване.

Съществен методологичен принос е и разработването и прилагането на комбинирани подходи за изследване на конвергенцията. В публикациите са използвани алтернативни спецификации на сигма-конвергентния анализ и панелни бета-регресионни модели, чрез които се оценява структурното сближаване между страните от ЦИЕ и еврозоната по отношение на секторната заетост и производителността на труда. Това позволява не само да се установи наличието на конвергенционни процеси, но и да се идентифицират секторните източници на различията и различната скорост на сближаване.

В областта на публичните финанси и неравенствата приносен характер имат оценките на влиянието на данъците и различните направления на публичните разходи върху доходното неравенство в страните от ЦИЕ, както и анализите на детерминантите на неравенството в богатството. Използването на панелни модели и ARDL спецификации дава възможност за по-задълбочено изследване на ролята на публичния сектор и макроикономическата среда върху разпределителните процеси. Значим е и подходът за реконструиране на разпределението на трудовите доходи чрез административни данъчни данни, който позволява да се оценят ограниченията на анкетните източници при измерване на концентрацията на доходите.

Научно-приложните приноси се проявяват най-ясно в анализите, насочени към образователната политика и пазара на труда. Изведени са характеристики на образователната структура, благоприятстващи прехода към зелена икономика и намаляването на младежката безработица, както и критерии за регионално приоритизиране на мерките за насърчване на дуалното обучение. Анализът на дигиталните умения чрез клъстерен подход допълва тази линия, като свързва ролята на държавата, бизнеса и системата на обучение с готовността на населението за структурни промени.

Приложната стойност на хабилитационния труд е свързана и с формулирането на насоки за усъвършенстване на публичното финансиране на средното и висшето образование в България. Изследването установява както положителна динамика в размера на публичното финансиране и нормативната рамка, така и трайни проблеми, свързани с относително ниското равнище на финансиране, недостатъчната обвързаност с качествените образователни резултати и определени структурни дисбаланси в разходите.

Считам, че приносите на кандидата показват **способност за самостоятелно формулиране на значими изследователски проблеми, адекватен подбор и развитие на методологичен инструментариум и извеждане на резултати с приложимост към публичните политики. Наред с това се наблюдава добра тематична свързаност между отделните изследвания, в които публичният сектор, образованието и пазарът на труда се разглеждат като взаимно обусловени елементи на социално-икономическото развитие.**

5. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични забележки към представената за конкурса научна продукция. Не считам за необходимо да формулирам и конкретни препоръки към кандидата.

6. Заключение

Представената научна продукция и професионалното развитие на гл. ас. д-р Кристина Стефанова Мархолева ми дават основание да оценя положително нейната научноизследователска дейност и постигнатите научни и научно-приложни резултати. Особено високо оценявам методологичната подготовка на кандидата, съчетаването на теоретични и емпирични изследвания и практическата значимост на част от получените резултати за разработването и оценката на публични политики.

Представените документи и материали показват, че кандидатът отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН, като надвишава минималните изисквания за публикационна дейност и цитирания. **Въз основа на изложеното давам своята положителна оценка и убедено гласувам за заемането на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8. „Икономика“, по „Икономика на общественния сектор и пазар на труда“ от гл. ас. д-р Кристина Стефанова Мархолева.**

12.10.2026 г.

Изготвила становището: (п)

Доц. д-р Дочка Велкова